

İDRİS, Hâdî - Roger

di. İdrîs çocukluğunu Tunus'ta geçirdi. Burada Fransız Carnot Lisesi'nde başladığı orta öğrenimini Paris Charlemagne Lisesi'nde tamamladı. Paris Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Arap Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden 1935 yılında mezun oldu. Medeniyet tezi olarak Ebû Bekir b. Ebû Abdullah el-Mâlikî'nin *Riyâzû'n-nûfûs* adlı eserine dayanıp hazırladığı çalışması aynı yıl *Revue des études islamique*'te yayımlandı (VIII [1935], s. 105-178, 273-305; IX [1936], s. 45-104).

İdrîs, 1937'de Cezayir'in Kostantîne şehrindeki Ecole Primaire Supérieur'e öğretmen tayin edildi. Bu görevi sırasında hazırlamaya başladığı doktora çalışmasını II. Dünya Savaşı yüzünden bırakmak zorunda kaldı. 1946 yılı Aralık ayında Carnot Lisesi'nde Arapça öğretmenliğine tayin edildi. Bu okulda görev yaptığı süre içinde Arap dili ve İslâm medeniyeti konusunda derinliğine bilgi edinme imkânı buldu. 1951'de Paris Üniversitesi'ne bağlı Tunus Institut des Hautes Etudes'te öğretim görevliliğine getirildi. Maurice Gaudefroy-Demombynes, Georges Colin, Louis Massignon, William Marçais ve Robert Brunschwing gibi şarkiyatçılardan önemli ölçüde faydalandı.

1957 yılında Cezayir'e geçen İdrîs, Edebiyat Fakültesi'nde Batı Arap tarihi dersini okutmaya başladı. Robert Brunschwing'in tavsiyesiyle hazırladığı doktora tezini 1959'da tamamladıktan sonra fakültede Arapça derslerine girdi. Ayrıca Institut d'Etudes Islamiques ve Institut d'Etudes Politiques'te de ders verdi. 1962'de Cezayir'in bağımsızlık hareketi sırasında görev yaptığı fakültenin Bordeaux Üniversitesi'ne nakledilmesi üzerine Fransa'ya gitti. Burada kaldığı on beş yıl boyunca Mağrib ve Endülüs tarihine dair araştırmalarını sürdüren İdrîs 28 Nisan 1978'de öldü.

Mağrib ve Endülüs tarihiyle ilgili çalışmalarının yanında Arap dili, grameri, yazısı ve fonetiği üzerindeki çalışmalarıyla da tanınan İdrîs'in en önemli eseri doktora tezi olan *La Berbérie orientale sous les Zirides, X^e-XII^e siècles* adlı kitabıdır (I-II, Paris 1962). Tunus tarihinde önemli yeri olan Zirîler Devleti hakkındaki bu eser, Hammâdî es-Sâhilî tarafından *ed-Devletü's-Sanhâciyye* ismiyle Arapça'ya çevrilmiştir (I-II, Beyrut 1992). İdrîs, Ebû'l-Kâsım el-Lebidî'nin *Menâkıbü Ebî İshâk el-Gabenyanî* ve Ebû't-Tâhir el-Fârisî'nin *Menâkıbü Muhriz b. Halef* adlı eserlerini Fransızca tercümeleriyle birlikte tek cilt halinde yayımlamıştır (Pa-

ris 1959). Diğer taraftan Venşerîsî'nin *Mi'yârü'l-mu'rib*'i üzerinde çalışmış, bu eserden seçtiği fetvalar ışığında Batı İslâm dünyasında evlilik konusunda tahliller yapmıştır (*Str.*, XXXII [1970], s. 157-167; *Revue du monde*, sy. 12 [1972], s. 45-62; sy. 17 [1974], s. 71-105; sy. 25 [1978], s. 119-138; çalışmaları için ayrıca bk. Sourdel, XLVI/2 [1982], s. 157-161). İdrîs, *Encyclopaedia of Islam*'ın yeni neşrinde Kuzey Afrika tarihi ve bölgenin bazı önemli şahsiyetleriyle ilgili on beş kadar madde de yazmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

Hâdî Rûcî İdrîs, *ed-Devletü's-Sanhâciyye* (trc. Hammâdî es-Sâhilî), Beyrut 1992, neşredenin girişi, I, 5-8; a.m.f., "Le mariage en occident musulman", *Revue du monde musulman et de la Méditerranée*, sy. 12, Aix-en-Provence 1972, s. 45-62; sy. 17 (1974), s. 71-105; sy. 25 (1978), s. 119-138; Claude Cahen - Charles Pellat, "Les études arabes et islamiques", *JA*, CCLXI (1973), s.100; Dominique Sourdel, "Hady-Roger Idris (1912-78)", *REI*, XLVI/2 (Paris 1982), s. 155-161.



AHMET KAVAS

İDRİS b. ABDÜLKERİM

(إدریس بن عبدالکریم)

Ebû'l-Hasen İdrîs b. Abdülkerîm el-Haddâd el-Bağdâdî (ö. 292/905)

Kırâat-i aşere imamlarından Halef b. Hişâm'ın meşhur iki râvisinden biri.

199 (814-15) yılında muhtemelen Bağdat'ta doğdu. Haddâd lakabıyla anılması, atalarından birinin demircilikle veya demir ticaretiyle meşgul olması sebebiyledir (Sem'ânî, II, 181-182). Meşhur on imamdan biri olan Halef b. Hişâm'dan kıraat tahsil etti; onun, kurrâ-i seb'adan Hamza b. Habîb'in kıraatıyla ilgili rivayeti yanında kendi tercihlerini de öğrendi. Ayrıca bu alanda Muhammed b. Habîş eş-Şemmûnî'den faydalandı. Hocası Halef'ten ve Âsım b. Ali, Mus'ab b. Abdullah ez-Zübeyrî, Ahmed b. Hanbel, Yahyâ b. Maîn gibi âlimlerden hadis dinledi. Kendisini ilm-i kırâat okutmaya adayan İdrîs b. Abdülkerîm bu konuda uzak ve yakın çevrenin ilgi odağı oldu. İbn Şenebûz, İbn Miksem el-Attâr, Mûsâ b. Ubeydullah el-Hâkânî, Ahmed b. Osman b. Bûyân, İbnü'l-Münâdî, Ebû Bekir Muhammed b. Hasan en-Nakkâş arz metoduyla, İbn Mücâhid de semâ yoluyla kendisinden kıraat öğrendi. İsmâil b. Ali el-Hutabî, İbn Miksem, Ebû Ali es-Savvâf, Ebû Bekir İbnü'l-Enbârî, Ahmed b. Selmân en-Neccâd gibi râviler de ondan hadis rivayet ettiler. Güvenilir-

liği ve dindarlığı sebebiyle rivayet ettiği hadislerin yazılmasına önem verilen İdrîs b. Abdülkerîm 10 Zilhicce 292 (13 Ekim 905) tarihinde Bağdat'ta vefat etti.

İdrîs b. Abdülkerîm kırâat-i aşerede Halef b. Hişâm'ın râvilerini iki ile sınırlayan eserlerde bu râvilerden biri olarak gösterilir. Kırâat-i seb'ada ise Hamza b. Habîb'in meşhur iki râvisinden biri durumunda olan Halef'in önemli bir tarihi niteliğiyle tercih edilmesi ve kaynaklarda (meselâ bk. Enderâbî, s. 111; Ebû'l-Alâ el-Hemedânî, I, 136; İbnü'l-Cezerî, *en-Neşr*, I, 189) gerek Hamza'nın gerekse Halef'in kıraatlerine dair isnad zincirlerinde güvenilir bir halkayı oluşturması açısından da onun kıraat ilmindeki yeri önemlidir. Ayrıca kıraat ilmine dair tariklere isimlerine sıkça rastlanan İbn Şenebûz, İbn Miksem gibi şahsiyetlerle *Kitâbü's-Seb'a* müellifi İbn Mücâhid'in hocaları arasında bulunması, onun bu ilimdeki yerinin değerlendirilmesinde ayrı bir kriter olarak göz önünde bulundurulmalıdır.

İbn Miksem, bir gün meşhur hadis ve nahiv âlimi Ebû'l-Abbas Ahmed b. Yahyâ Sa'leb'in yanında bulunurken İdrîs b. Abdülkerîm'in çıkageldiğini, Sa'leb'in ona ilgi gösterip ikramda bulunduğunu, kendisiyle bir müddet sohbet ettiğini zikretmiştir (Hatîb, VII, 14). Dârekutnî İdrîs'in sika olduğunu, hatta bunun da bir derece üstünde bulunduğunu söylemiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

Hatîb, *Târîhu Bağdâd*, VII, 14-15; Enderâbî, *Kırâ'âtü'l-kurrâ'i'l-ma'rûfîn* (nşr. Ahmed Nusayyif el-Cenâbî), Beyrut 1407/1986, s. 111; İbn Ebû Ya'lâ, *Tabakâtü'l-Hanâbile*, I, 116-117; Sem'ânî, *el-Ensâb*, II, 181-182; Ebû'l-Alâ el-Hemedânî, *Gâyetü'l-ihtisâr* (nşr. Eşref Muhammed Fuâd Tal'at), Cidde 1414/1994, I, 136; İbnü'l-Cevzî, *el-Muntazam*, XIII, 37; Zehebî, *Ma'rifetü'l-kurrâ'* (Altıkulaç), I, 499-500; a.m.f., *A'lâmü'n-nûbelâ'*, XIV, 44-45; a.m.f., *Târîhu'l-İslâm: sene 291-300*, s. 104-105; İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, I, 154; a.m.f., *en-Neşr*, I, 189; Burhâneddin İbn Müflih, *el-Makşadü'l-erşed* (nşr. Abdurrahman b. Süleyman el-Useymin), Riyad 1410/1990, I, 278.



TAYYAR ALTIKULAÇ

İDRİS BABA TÜRBESİ

Macaristan'ın Peçuy şehrinde XVII. yüzyıla ait türbe.

Budapeşte'nin 220 km. güneybatısında yer alan Peçuy'un (Peçy, Pécs) Osmanlı dönemindeki surlarının dışında ve Yakovalı Hasan Paşa Camii'nin yakınındaki Sigetvar Kapisı'nın oldukça uzağındadır. Ünlü tarih yazarı Peçuylu İbrâhim Efendi İdris Ba-